

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОПАНУВАННЯ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ У ПРОЦЕСІ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Назаренко І.М.

Доцент, кандидат педагогічних наук,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Ключові слова: музичний стиль, методика опанування, теоретична підготовка, майбутній вчитель мистецьких дисциплін.

Key words: musical style, method of mastering, theoretical training, future teacher of musical art.

Професія вчителя музичного мистецтва сучасної загальноосвітньої школи вирізняється своєю багатогранністю. Вона включає різні види музично-педагогічної діяльності, що вимагає від вчителя широкого кругозору, розвинених творчих здібностей, новаторського стилю мислення, загальної й мовної культури.

Ефективність цих видів музично-педагогічної діяльності багато в чому залежить перш за все від знань, умінь і навичок, набутих на заняттях зі спеціальної історико-теоретичної підготовки. Одним з компонентів мовної діяльності вчителя музики є вербальна (словесна) інтерпретація музичного твору. Відомі вітчизняні вчені і педагоги вказують на те, що словом неможливо пояснити всю глибину музики, але без нього “не можливо наблизитися до найтонкішої царини пізнання почуттів” (В.Сухомлинський).

Значущість “слова про музику” у виховному процесі школярів відзна-

чають сучасні вітчизняні й українські науковці: Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова та ін. Дослідники вважають, що твір буде більш зрозумілим, якщо знайомити учнів з фактами з життя композитора, його поглядами, характеризувати епоху і творчість в цілому, проводити паралелі з іншими творами, тобто ознайомити зі стилістичними особливостями творів, які вивчаються [3]. При цьому важливо створити емоційний настрій для сприйняття музики учнями. Отже, слід включати елементи аналізу творів, що виявляються в різних музикознавчих судженнях, переважно узагальненого характеру, котрі слугують активізації емоційного та інтелектуального сприйняття твору.

В той же час, практика свідчить, що багато хто з студентів відчувають значні труднощі у вербальній інтерпретації того чи іншого музичного твору: не

здатні самостійно підібрати необхідну інформацію, викласти матеріал відповідно до завдань інтерпретації, нерідко неграмотно використовують музичну термінологію, недостатньо уваги приділяють формі судження, її виразності [6]. У результаті, висловлювання студентів про музику не завжди здатні захопити і зацікавити школярів, виявити у них бажання почути музичний твір, викликати потребу розширити свій кругозір.

Подоланню цих труднощів найбільш ефективно сприяють заняття музично-аналітичною діяльністю, яка є основою у вивченні музично-теоретичних дисциплін. Вона визначає рівень знань учнів, стає важливим фактором майбутньої педагогічної роботи, адже стрижнем більшості діючих програм з музики є розвиток активно-творчого аналітичного слухання, здатного залучити дітей до світу високої музики.

У вищій школі музично-аналітична діяльність має свою специфіку: відповідно до характеру отримуваних знань аналіз музичних творів повинен здійснюватися перш за все з позицій стильової типології в процесуально історичному аспекті [4].

Вивчення музичних творів під час навчання музично-теоретичним дисциплінам має бути поєднаним із вивченням стильової еволюції, що вбирає в себе характерні ознаки стилю автора, творчого спрямування і епохи. У зв'язку з цим, саме стильовий аналіз може стати провідною навчальною діяльністю студентів у про-

цесі опанування теоретичних предметів.

Визначальними факторами оволодіння стильовими знаннями є:

а) організація інформаційного матеріалу за стильовим принципом, розвиток музично-аналітичних умінь;

б) комплексне використання творчих форм роботи (створення, імпровізація, стилізація, стильове варіювання) на всіх предметах музично-теоретичного циклу.

Використання стильового аналізу в якості методу навчання дозволяє домогтися єдності інформаційної і операційної сторін в навчанні; організовує розумову діяльність студентів, активізує навчально-пізнавальну роботу, створює можливість для взаємодії викладача і студента, є ефективною формою зворотного зв'язку і контролю результатів навчання [3].

Метою експериментального дослідження було довести, що впровадження стильового вивчення музики на музично-теоретичних дисциплінах є однією з найважливіших тенденцій розвитку теоретичної освіти в музичних вузах. Для досягнення поставленої мети використано систему творчих завдань, розробленої відповідно до обґрунтованих нами принципів, а також напрацювання необхідних аналітичних умінь і навичок.

В процесі експериментального навчання із застосуванням системи знань про музичні стилі і специфічних музично-аналітичних умінь було доведено, що використання комплексного підходу у викладанні сольфеджіо,

гармонії, поліфонії і аналізу музичних творів створює оптимальні умови для найбільш ефективного розвитку творчої активності студентів і, як наслідок цього, вихід на більш високий рівень професійної майстерності.

Для формування необхідного рівня інтелектуальної активності студентів необхідно, щоб заняття організовувалися на основі діалогових методів навчання [1], передбачали практичну спрямованість і слугували формуванню музично-аналітичних умінь, досвіду продуктивної розумової та комунікативної діяльності.

Актуальність проблеми вивчення музичного твору як репрезентанта певного стилю, надала можливості розглянути його в процесуально-історичному ракурсі, тобто як своєрідний ланцюг стильової еволюції. Найбільш узагальненими ланками в цьому ланцюзі еволюції мають стати стилі епох, які об'єднують в собі десятиріччя, і навіть сторіччя, мінімальними і самими конкретними – індивідуальні стильові системи.

Визначальними умовами для оволодіння студентами стильовим аналізом є наявність достатнього обсягу слухового досвіду, формування знань про стилі як структурно організоване явище, про основні елементи цієї структури: стильові ознаки, сутність стильового аналізу, побудову попередньої моделі даної діяльності.

На різних етапах навчання стильовому аналізу відбувається послідовне ускладнення діяльності студентів, збільшення частки продуктивних ро-

зумових процесів. Таким чином, метод імпровізації, створення, досвід аналітичної діяльності, що використовуються в процесі вивчення стилю, стають необхідними в системі підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Завдяки використанню методів вивчення стилів відбувається розвиток творчої свободи і самостійності особистості студента, добираються адекватні форми навчально-виховної роботи, які сприятимуть у процесі навчання успішності професійно-особистісного розвитку кожного.

Сучасні педагогічні технології мають на меті розкриття творчого потенціалу особистості [5]. Проведене теоретико-методичне дослідження довело ефективність включення методу імпровізації і створення музики у навчально-виховний процес. У ході формувального етапу експерименту вдалося підвищити рівень потенційної творчої активності студентів експериментальної групи і вивести їх на наступні рівні:

– в змістовному плані: до оволодіння прийомами і способами дій в такій галузі, як імпровізація і створення музики, набуття здатності самостійно ставити в ній проблеми і продуктивно їх вирішувати, а також до вироблення власних форм і засобів вираження в творчості;

– в психологічному плані: до розвитку здатності всебічного аналізу виявлених проблемних ситуацій у предметно-змістовному та особистісно-

психологічному аспектах, котрі виникають у творчій діяльності, а також до самоорганізації і самообілізації щодо їх конструктивного вирішення;

– в педагогічному плані: до розвитку складових творчої активності.

При цьому у студентів експериментальної групи відзначені наступні ознаки творчої активності:

– підвищення рівня складності оперування музичним матеріалом;

– розширення діапазону творчих інтересів студентів, їх стійкість і професійна спрямованість;

– набуття здатності діяти в обраній професійній галузі самостійно, ініціативно, на рівні індивідуальної творчості.

Література:

1. Абдуллин Э.Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе: [пособие для учителей] / Э.Б. Абдуллин – М.: Просвещение, 1983.– 112 с.
2. Падалка Г.М. Принципи навчання мистецтва: Курс лекцій “Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін”/ Г.М.Падалка –К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2009. – 190 с.
3. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: навч.-метод. посібник/ О.Я.Ростовський – К., 1997. – 234 с.
4. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. /О.П.Рудницька – К.: ІЗМН,1998.– 248 с.
5. Рудницька О.П. Педагогіка загальна та мистецька / О.П.Рудницька – К.: ІЗМН,2002.– 312 с.